Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MACIEJ SZPUNAR
esitatud 25. juulil 2018[1]

**Kohtuasi C-452/17**

**Zako SPRL**
***versus***
**Sanidel SA**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Tribunal de commerce de Liège (Liège'i kaubanduskohus, Belgia))

Eelotsusetaotlus – Isikute vaba liikumine – Asutamisvabadus – Direktiiv 86/653/EMÜ – Artikkel 1 – Füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevad kaubandusagendid – Mõiste „kaubandusagent" – Sõltumatu vahendaja, kes ei otsi aktiivselt ega külasta kliente või tarnijaid väljaspool esindatava tegevuskohta ja täidab peale esindatava nimel kaupade müügi või ostu läbirääkimisega seotud ülesannete ka teisi ülesandeid

## I. Sissejuhatus

1. Mõiste „kaubareisija" etümoloogia toob välja selle ameti eripära, nimelt reisisid traditsiooniliselt selle ameti pidajad ringi, et otsida aktiivselt kliente ja esitleda isiklikult kaupade eeliseid kauba müümise eesmärgil. Tänapäeval kasutatakse teise isiku nimel ja arvel kaupade müümisega tegelevate isikute kirjeldamiseks pigem mõistet „kaubandusagent". Mil määral on traditsiooniline mõiste „kaubareisija" tänapäeval mõiste „kaubandusagent" seisukohast veel kehtiv?

2. Selles kontekstis ongi esitatud Tribunal de commerce de Liège'i (Liège'i kaubanduskohus, Belgia) esimene eelotsuse küsimus, mis annab Euroopa Kohtule võimaluse oma kohtupraktikat direktiivi 86/653/EMÜ[2] artikli 1 lõike 2 kohta edasi arendada.

3. Selles mõtteliinis küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus teise ja kolmanda küsimusega Euroopa Kohtult kaubandusagendi niisuguste ülesannete täitmise kohta, millel ei ole direktiivi 86/653 artikli 1 lõikes 2 ette nähtud ülesannetega seost.

1 Algkeel: prantsuse.

2 Nõukogu 18. detsembri 1986. aasta direktiiv füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate kaubandusagentide tegevust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 1986, L 382, lk 17; ELT eriväljaanne 06/01, lk 177).

## II. Õiguslik raamistik

### A. Liidu õigus

4. Direktiivi 86/653 I peatükk „Reguleerimisala“ sisaldab artikleid 1 ja 2. Selle direktiivi artiklis 1 on sätestatud:

„1. Käesolevas direktiivis ettenähtud kooskõlastusmeetmeid kohaldatakse liikmesriikide õigus- ja haldusnormide suhtes, mis reguleerivad kaubandusagentide ja nende esindatavate suhteid.

2. Käesolevas direktiivis on „kaubandusagent“ füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsev vahendaja, kellel on püsiv volitus pidada läbirääkimisi kaupade müügi või ostu üle teise isiku nimel, edaspidi [„esindatav“], või pidada läbirääkimisi niisuguste tehingute üle või neid sõlmida selle [esindatava] nimel.

3. Kaubandusagendiks ei loeta käesolevas direktiivis:

– isikut, kellel on õigus ametiisikuna võtta äriühingule või ühingule siduvaid kohustusi,

– osanikku, kellel on seaduslik õigus võtta oma partneritele siduvaid kohustusi,

– hoidjat, hoidjat/haldajat, likvideerijat või pankrotihaldurit.“ [täpsustatud tõlge]

5. Peale selle on direktiivi 86/653 artiklis 2 sätestatud:

„1. Käesolevat direktiivi ei kohaldata:

– kaubandusagentide suhtes, kes ei saa oma töö eest palka,

– kaubandusagentide suhtes, kes tegutsevad kaubabörsil või tooraineturul või

– organis, mille nimi on Crown Agents for Overseas Governments and Administrations, asutatud Ühendkuningriigi seaduse Crown Agents Act 1979 alusel, või selle organi tütarettevõttes.

2. Igal liikmesriigil on õigus ette näha, et direktiivi ei kohaldata nende isikute suhtes, kelle tegevust kaubandusagendina loetakse selle liikmesriigi seaduste kohaselt lisategevusalaks.“

### B. Belgia õigus

6. Direktiiv 86/653 on Belgia õigusesse üle võetud 13. aprilli 1995. aasta seadusega kaubandusagendilepingute kohta (loi relative aux contrats d’agence commerciale; *Moniteur belge*, 2.6.1995, lk 15621). Selle seaduse artiklis 1, mis on kodifitseeritud majandusõiguse seadustiku (code de droit économique) artikli I.11 lõikega 1, on kaubandusagendileping määratletud järgmiselt:

„Leping, millega üks pooltest, esindatav, teeb teisele poolele, kaubandusagendile, alaliselt ja tasu eest ülesandeks pidada ilma esindatavale allumata äritehingute läbirääkimisi ja sõlmida võimalikke äritehinguid esindatava nimel ja arvel. Kaubandusagent korraldab oma tegevuse omal äranägemisel ja käsutab oma aega vabalt.“

## III. Põhikohtuasja faktilised asjaolud

7. Belgia õiguse alusel asutatud äriühing Sanidel SA usaldas sisseehitatud köökide reklaami ja müügi oma tegevuskohas Belgias Belgia õiguse alusel asutatud äriühingule ZAKO SPRL, mille on asutanud nimelt André Ghaye.

8. A. Ghaye töötas 2007. aasta lõpust ilma igasuguse pooltevahelise kirjaliku kokkuleppeta Sanideli sisseehitatud köökide sektori juhatajana. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab, tegutses A. Ghaye oma tegevusalal Sanideli tegevuskohas paikselt.

9. A. Ghaye ülesanne oli veel toodete ja tarnijate ning kaubanduspõhimõtete valimine, eelkõige klientide vastuvõtmine, köögiplaanide projekteerimine, hinnapakkumiste koostamine, hinnaläbirääkimised, tellimuste allkirjastamine, mõõtude võtmine kohapeal, vaidluste lahendamine, sisseehitatud köökide osakonna personali juhtimine, veebipoe veebisaidi teostamine ja haldamine, müügi arendamine ning samuti allhankelepingute läbirääkimine ja lõpule viimine Sanideli arvel.

10. 2012. aasta oktoobris teatas Sanidel ZAKO-le, et ta lõpetab nende lepingusuhte ilma hüvitise ja etteteatamiseta.

11. A. Ghaye hagi Tribunal du travail de Marche-en-Famenne'ile (Marche-en-Famenne'i töökohus, Belgia) Sanideli vastu, milles ta nõudis mitmesuguseid hüvitisi, tunnistati põhjendamatuks. See kohus leidis, et A. Ghaye ei tõendanud, et ta täitis oma ülesandeid töölepingu alusel. Cour du travail de Liège (Liège'i kõrgem töökohus, Belgia) kinnitas selle kohtu otsust apellatsiooniastmes. Esimese ega teise astme töökohtul ei palutud aga lahendada küsimust, kas kõnealune kokkulepe on töövõtuleping või kaubandusagendileping.

12. ZAKO esitas 6. juunil 2016 eelotsusetaotluse esitanud kohtule hagi, tuginedes sellele, et on olemas töövõtuleping.

13. Sanideli sõnul tuleb kõnealune kokkulepe aga liigitada kaubandusagendilepinguks, mis on ka põhjus, miks käesolev hagi on vastuvõetamatu, kuna see esitati pärast Belgia asjaomastes õigusnormides ette nähtud üheaastase tähtaja möödumist.

14. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et see, kuidas pooled oma lepingut kvalifitseerivad, ei ole talle siduv. Ta kahtleb siiski põhikohtuasja poolte vahel sõlmitud kokkuleppe kvalifitseerimises, kuna selline kvalifitseerimine on otsustava tähtsusega selliste õigusnormide kohaldamiseks, mis reguleerivad tähtaegu, mille jooksul võivad võlausaldajad oma nõudeid kohtule esitada.

## IV. Eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

15. Nendel asjaoludel otsustas Tribunal de commerce de Liège (Liège'i kaubanduskohus, Belgia) menetluse peatada ja esitas Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [direktiivi 86/653] artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et see nõuab, et kaubandusagent otsiks ja külastaks kliente või tarnijaid väljaspool esindatava ettevõtet?

2. Kas [direktiivi 86/653] artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et see nõuab, et kaubandusagent ei või täita muid ülesandeid kui ainult need, mis on seotud esindatava nimel kaupade müügi või ostu läbirääkimisega ja nende tehingute läbirääkimise ja sõlmimisega esindatava nimel ja arvel?

3. Kui vastus teisele küsimusele on eitav, kas siis eespool nimetatud [direktiivi 86/653] artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et see nõuab, et kaubandusagent võib täita muid ülesandeid peale nende, mis on seotud esindatava nimel kaupade müügi või ostu läbirääkimisega ja nende tehingute läbirääkimise ja sõlmimisega esindatava nimel ja arvel, ainult kõrvaltegevusena?“

16. Eelotsusetaotlus saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 27. juulil 2017.

17. Kirjalikke seisukohti esitasid Sanidel, Saksamaa ja Itaalia valitsus ning Euroopa Komisjon. Need huvitatud isikud, välja arvatud Itaalia valitsus, osalesid ka kohtuistungil, mis peeti 17. mail 2018.

## V. Õiguslik analüüs

### A. Esimene eelotsuse küsimus

18. Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 86/653 artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et see nõuab, et kaubandusagent teostaks oma tegevust rändkaubandusena väljaspool esindatava tegevuskohti.

19. Kõik seisukohti esitanud huvitatud isikud nõustuvad, et sellele küsimusele tuleks vastata eitavalt. Nad väidavad üldiselt, et direktiiv 86/653 ei näe ette, et kaubandusagent peab oma tegevust teostama rändkaubandusena.

#### *1. Kaubandusagendiks kvalifitseerimise tingimused (positiivsed kriteeriumid)*

20. Nagu ma käesoleva ettepaneku sissejuhatuses mainisin, nimetati isikuid, kelle tegevus oli klientidele kaupade müümine, traditsiooniliselt „kaubareisijateks“. See mõiste paneb mõtlema, et nende isikute tegevus oli rändava iseloomuga.

21. Lisaks, kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib oma eelotsusetaotluses, et ühes osas Sanideli viidatud õigusteooriast väidetakse, et aktiivsete kliendiotsingute rändav olemus ei ole kaubandusagendilepingu oluline element, märgin, et teise osa õigusteooria järgi on aktiivsete kliendiotsingute rändav olemus agendi rollile sisemiselt omane, mistõttu isik, kelle tegevus on klientide vastuvõtmine ilma klientidele personaalsete pakkumiste tegemiseta, ei saa olla kaubandusagendi staatuses [3].

22. Kuid esiteks ei ole liidu seadusandja direktiivis 86/653 mõistet „kaubareisija“ kasutanud. Mõiste „kaubandusagent“ kasutamine käesolevas direktiivis võib seega viidata sellele, et liidu seadusandja pidas direktiivi kohaldamisala määratledes õigeks traditsioonilisest klientidele kaupade müümise tegevuse tähendusest eemalduda.

3 Vt selle kohta Verbraeken, C., de Schoutheete, A., „La loi 13 avril 1995 relative au contrat d'agence commerciale“, *Journal des tribunaux*, nr 5764, 1995, lk 463 ja 464. Vt selle kohta ka Bogaert, G., De Keersmaeker, Ch., Van Ranst, N., Bogaert, G., Lohmann, U. (dir.) teoses „*Commercial Agency and Distribution Agreements. Law and Practice in the Member States of the European Union*“, Kluwer Law International, Haag – London – Boston, 2000, lk 109.

23. Teiseks antakse väljakujunenud kohtupraktika kohaselt direktiivi 86/653 kaitse isikutele, kes vastavad eelkõige selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 sätestatud tingimustele [4]. Lisatingimuste kehtestamine piiraks seega sellise kaitse ulatust, mille on liidu seadusandja ette näinud, ja just sel põhjusel on Euroopa Kohus otsustanud, et direktiiviga 86/653 antud kaitsele ei saa seada tingimusi, mida selles direktiivis ei ole, direktiivi artikli 1 lõikes 2 osutatud ülesandeid täitvate isikute kahjuks [5].

24. Mis puutub esimese küsimusega tõstatatud problemaatikasse, siis ma ei leia direktiivi 86/653 artikli 1 lõikes 2 ega selle direktiivi teistes sätetes viiteid, mis räägiksid niisuguse tõlgenduse kasuks, et selles esimeses õigusnormis osutatud tegevusalal paikselt tegutsevad isikud on selle direktiivi kohaldamisalast välja jäetud [6].

25. Kolmandaks leian, nagu Saksamaa valitsuski, et direktiivi 86/653 artikli 1 lõike 2 vastupidise tõlgendusega jäetaks selle direktiiviga antud kaitsest ilma isikud, kes täidavad uudsete tehnoloogiavahendite abil samasuguseid tööülesandeid nagu kaubandusagendid, kes liiguvad ühest kohast teise rändkaubanduses. Oluline on rõhutada, et sellised uudsed tehnoloogiavahendid võimaldavad eelkõige soodustada liikumispuuetega inimeste tööhõivet.

26. Vahekokkuvõtteks märgin esiteks, et mõistest „kaubandusagent“ ei tulene kuidagi, et tegevus peab olema rändava iseloomuga. Teiseks ei viita direktiivi 86/653 sätetes miski sellele, et liidu seadusandja soovis kehtestada selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 sätestatud mõiste „kaubandusagent“ määratluses rändkaubanduse tingimust. Lõpuks, kolmandaks, kuna selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 osutatud tööülesandeid rändkaubandusena täitvate ja neid paikselt täitvate isikute vahel puuduvad olulised erinevused, ei ole niisuguse tingimuse kehtestamine põhjendatud.

### *2. Kaubandusagendiks kvalifitseerimist välistavad tingimused (negatiivsed kriteeriumid)*

27. Pealegi jagan ma komisjoni seisukohta, et kaubandusagent saab oma tegevust teostada paikselt, tingimusel et selline paiksus ei sea küsimärgi alla tema sõltumatust esindatavast.

28. Direktiivi 86/653 artikli 1 lõikest 2 tuleneb, et kaubandusagent peab olema sõltumatu. Seetõttu takistavad tema vahendajaülesannete täitmisele seatud tingimused, mille tõttu võib see agent oma sõltumatuse kaotada, kaubandusagendiks kvalifitseerimist selle sätte tähenduses.

29. Leian, et seda tõlgendust kinnitab nende ettevalmistavate materjalide analüüsimine, mille tulemusena võeti vastu direktiiv 86/653.

30. Nagu direktiivi 86/653 ettepaneku [7] artikli 5 lõike 2 punktist e nähtub, oli komisjon algul teinud ettepaneku täpsustada esindatava juhiste järgimise kohustuse ulatust, selles mõttes, et kaubandusagendil oleks niisugune kohustus, „tingimusel et [need juhised] ei mõjuta oluliselt agendi sõltumatust“.

4 Vt selle kohta 30. aprilli 1998. aasta kohtuotsus Bellone (C-215/97, EU:C:1998:189, punkt 13) ja 9. novembri 2000. aasta kohtuotsus Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, punkt 20).

5 Vt selle kohta 30. aprilli 1998. aasta kohtuotsus Bellone (C-215/97, EU:C:1998:189, punkt 13) ja 6. märtsi 2003. aasta kohtuotsus Caprini (C-485/01, EU:C:2003:135, punkt 19).

6 Märgin selle kohta, et kohtujurist Cosmas tegi oma ettepanekus kohtuasjas Bellone (C-215/97, EU:C:1998:36, punkt 31) kindlaks kolm *vajalikku* ja *piisavat* tingimust selleks, et isikut saaks kvalifitseerida kaubandusagendiks: niisugune isik peab esiteks olema sõltumatu vahendaja, teiseks olema alaliselt lepinguga seotud ja kolmandaks teostama ainult tegevust, mis seisneb kas ainult kauba müügi või ostu läbirääkimises või selles koos nende tehingute esindatava nimel ja arvel läbirääkimise ja sõlmimisega. Märgin, et need kolm tingimust on sätestatud direktiivi 86/653 artikli 1 lõikes 2. Seda, et tegevus peab olema rändav, nende tingimuste hulgas igal juhul ei ole.

7 Vt komisjoni ettepanek: nõukogu direktiiv (füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate) kaubandusagentide tegevust käsitlevate liikmesriikide õigusnormide ühtlustamise kohta, mille komisjon esitas nõukogule 17. detsembril 1976 (EÜT 1977, C 13, lk 2).

31. Mulle näib, et niisugune täpsustus näitab seda, et komisjon oli arvesse võtnud, et mõnel juhul võib ostu- või müügitehingute läbirääkimiste või sõlmimise viis tekitada alluvussuhte, mis – nagu tuleneb algse direktiivi 86/653 ettepaneku artiklist 2 – ei võimaldaks kaubandusagendiks kvalifitseerimist.

32. Tõsi küll, direktiivi 86/653 artikli 3 lõike 2 punktis c ei ole samalaadset täpsustust esindatava juhiste järgimise kohustuste kohta ette nähtud. Selle sätte kohaselt peab kaubandusagent eelkõige järgima esindatava antud põhjendatud juhiseid.

33. Leian siiski, et niisuguse täpsustuse puudumist esindatava juhistele allumise ja kaubandusagendi sõltumatuse vahelise suhestatuse kohta direktiivi 86/653 artikli 3 lõike 2 punktis c ei saa käsitada komisjoni algse ettepaneku mõttest kõrvale kaldumisena. Leian, et selline täpsustus ei ole vajalik, kuna sõltumatus on selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 sätestatud kaubandusagendi mõiste põhielement.

34. Pealegi arvan, et sellise täpsustuse puudumisest tuleb järeldada, et liidu seadusandja oli seisukohal, et kaubandusagendi sõltumatust ei saa seada kahtluse alla ainuüksi esindatava juhistele allumise tõttu, vaid ka agendi ülesannete täitmise muude tingimuste tõttu.

35. Sellega seoses usun, et teatud juhtudel võib kaubandusagent sõltumatuse kaotada pideva kohaloleku tõttu esindatava ruumides, mille tagajärjel agent sõltub täielikult tema seadmetest ja personalist. Eelotsusetaotlusest nähtub siiski, et käesolevas asjas oli A. Ghaye täiesti sõltumatu ja toimetas klientide, tarnijate ja ettevõtjatega täiesti iseseisvalt.

36. Eespool esitatud kaalutlusi silmas pidades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata esimesele küsimusele, et direktiivi 86/653 artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et see ei nõua, et kaubandusagent tegutseks rändkaubanduse vormis, väljaspool esindatava tegevuskohti.

## B. Teine ja kolmas eelotsuse küsimus

37. Oma teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas mõiste „kaubandusagent“ direktiivi 86/653 tähenduses välistab, et selline agent täidab muid ülesandeid peale nende, mis on seotud kaupade müügi- või ostuläbirääkimistega esindatava nimel ning selliste tehingute läbirääkimise ja sõlmimisega esindatava nimel ja arvel. Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas kaubandusagent võib niisuguseid ülesandeid täita, kui nende osatähtsuse tõttu ei saa neid kvalifitseerida kaubandusagendi põhiülesande kõrval lisategevusalaks, nagu on selles direktiivis ette nähtud. Kolmas küsimus on esitatud juhuks, kui Euroopa Kohus vastab teisele küsimusele, et neid kahte liiki ülesandeid võib kumuleerida.

38. Komisjon kahtleb kolmanda küsimuse vastuvõetavuses. Ta leiab, et kuna eelotsusetaotluses on täpsustatud, et ülesanded, mida täidab ZAKO kaubandusagendina, ja muud ülesanded, mille usaldas talle Sanidel, olid võrdse tähtsusega, on kolmas küsimus hüpoteetiline.

39. Nagu aga komisjon tähelepanu juhib, märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et käesoleval juhul on need kahte liiki ülesanded võrdse tähtsusega. Selleks et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarvilik vastus, on samuti oluline analüüsida, kas ülesandeid, mis ei ole direktiivi 86/653 artikli 1 lõikes 2 osutatud ülesannetega seotud, võib täita, kui neid ei saa nende osatähtsuse tõttu kvalifitseerida kaubandusagendi põhiülesande kõrval lisategevusalaks. Nendel põhjustel leian, et kolmas küsimus on vastuvõetav.

40. Peale selle tuleb teise küsimuse laadi tõttu sellele vastamiseks arutada kolmanda küsimusega tõstatatud õigusprobleemi. Seetõttu leian, et teisele ja kolmandale küsimusele on nende seotuse tõttu asjakohane anda ühine vastus.

### *1. Poolte seisukohad*

41. Saksamaa ja Itaalia valitsus teevad ettepaneku vastata teisele ja kolmandale küsimusele koos, samas kui Sanidel ja komisjon teevad ettepaneku vastata neile eraldi. Kõik huvitatud isikud leiavad siiski üksmeelselt, et kaubandusagent võib täita ülesandeid, millel ei ole nimetatud direktiivi 86/653 artikli 1 lõikes 2 osutatud ülesannetega seost.

42. Märgin siiski, et huvitatud isikud on esitanud niisuguste seoseta ülesannete kohta, mida kaubandusagent võib täita, kaks erinevat seisukohta.

43. Ühelt poolt tuleb Saksamaa valitsuse sõnul direktiivi 86/653 artikli 1 lõiget 2 tõlgendada nii, et kaubandusagent võib põhimõtteliselt täita muid ülesandeid kui ainult need, mis on seotud esindatava nimel kaupade müügi või ostu läbirääkimisega ja nende tehingute läbirääkimise ja sõlmimisega esindatava nimel ja arvel.

44. Sellest lähtuvalt leiab komisjon teise küsimuse kohta, et direktiivi 86/653 artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, et kaubandusagent täidab muid ülesandeid peale esindatava nimel kaupade müügi või ostu läbirääkimistega seotud ülesannete. Kolmanda küsimuse kohta väidab komisjon, et selliseid ülesandeid ei tohiks täita lisategevusalana. Lisaks, kuna kaubandusagendi ja töötaja tegevust tehakse võrdselt, võiks arvata, et käesoleval juhul on kahte tüüpi lepingud kõrvuti, nimelt üks kaubandusagendileping, mis hõlmab sellega seotud tegevust, ja leping ettevõtlustegevuse või palgatöö jaoks. Kumbagi lepingut peaksid reguleerima eraldi eeskirjad.

45. Teiseks teeb Itaalia valitsus ettepaneku vastata teisele ja kolmandale küsimusele koos, et agendileping võib hõlmata kaubandusagendi jaoks lisakohustusi, tingimusel et need ei muuda lepingu olemust sellega, et need on olulised lihtsalt vahendina selle agendi põhikohustuse suhtes.

46. Sanidel leiab samas mõtteliinis, et mis puutub teise küsimusse, siis direktiivist 86/653 ei nähtu, et kaubandusagent peab pühendama kogu oma aja üksnes selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 osutatud ülesannetele. Kolmanda küsimuse kohta täpsustab Sanidel aga, et on oluline, et muud ülesanded oleksid läbirääkimiste ja müügitegevusega seotud, see tähendab, et need oleksid vajalikud või möödapääsmatud kaubandusagendi lepingu täitmiseks.

### *2. Õiguslik hinnang*

47. Selleks et vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtu teisele ja kolmandale eelotsuse küsimusele, tuleb kõigepealt direktiivi 86/653 analüüsida, et kindlaks määrata, kas sellega on põhimõtteliselt vastuolus, et kaubandusagent täidab ülesandeid, mis ei kuulu tema põhiülesannete hulka, nagu need on selles direktiivis sätestatud. Teiseks pean vajalikuks analüüsida eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlusi seoses põhikohtuasja poolte vahel sõlmitud kokkuleppe kvalifitseerimisega direktiivi 86/653 seisukohast.

#### *a) Muude kui direktiivi 86/653 artikli 1 lõikes 2 osutatud ülesannete täitmine*

48. Kõigepealt tuleb märkida, et direktiivi 86/653 artikli 2 lõike 2 kohaselt võivad liikmesriigid ette näha, et seda direktiivi ei kohaldata isikute suhtes, kelle tegevust kaubandusagendina loetakse selle liikmesriigi seaduste kohaselt lisategevusalaks.

49. Ilmneb, et seda võimalust on kasutanud vähesed liikmesriigid [8]. Kuid sõltumata direktiivi 86/653 artikli 2 lõikes 2 osutatud võimaluse tegelikult kasutamise küsimusest paneb asjaolu, et liidu seadusandja on selle võimaluse ette näinud, minu arvates mõtlema, et põhimõtteliselt võib nimetatud direktiivi artikli 1 lõike 2 alusel ettenähtud ülesannetega kumuleerida muid ülesandeid [9].

50. Pealegi ei nähtu sellest sättest ega ühestki teisest selle direktiivi sättest, et selleks, et isikut võiks kvalifitseerida sõltumatuks kaubandusagendiks, võib ta ülesandeid, mida see esimesena nimetatud säte ei hõlma, täita ainult kõrvaltegevusena. Vastupidi, miski ei takista sellel isikul täita nimetatud direktiivi artikli 1 lõikes 2 kirjeldatud ülesandeid kõrvaltegevusena.

51. Direktiivi 86/653 artikli 1 lõige 2 nõuab küll, et kaubandusagent vastutaks selles sättes osutatud ülesannete eest püsivalt. Seega peab esindatav olema põhimõtteliselt andnud agendile püsiva volituse [10]. Õiguskirjanduses valitseb siiski seisukoht, et kõrvaltegevusena toimuv tegevus võib vastata püsivuse nõudele [11]. Seda nõuet, mis on sätestatud direktiivi 86/653 artikli 1 lõikes 2, ei tohi nimelt segamini ajada valdavuse nõudega, mida ei ole selles direktiivis kehtestatud [12].

52. Lõpuks, nagu minu analüüsist seoses esimese eelotsuse küsimusega nähtub [13], ei kaota kaubandusagent oma ülesannete täitmise tingimuste tõttu oma sõltumatust. Teatud juhtudel võib asjaolu, et kaubandusagent täidab lisaks direktiivi 86/653 artikli 1 lõikes 2 osutatud ülesannetele ka muid ülesandeid, tema sõltumatuse kahtluse alla seada. Kui see piirang välja arvata, näib mulle siiski, et selle direktiiviga ettenähtud korras on lubatud ülesandeid kumuleerida. Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et käesoleval juhul tegutses A. Ghaye täiesti sõltumatult ja iseseisvalt.

53. Kokkuvõtteks võib öelda, et eespool esitatud kaalutlused võivad olla märk sellest, et direktiiviga 86/653 ei ole vastuolus see, kui kaubandusagent täidab ülesandeid, millel ei ole selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 osutatud ülesannetega seost. Pealegi ei ole oluline, kas niisuguseid ülesandeid täidetakse kõrvaltegevusena või mitte.

### *b) Kõnealuse kokkuleppe kvalifitseerimine ja direktiivi 86/653 kohaldatavus*

#### *1) Probleemi piiritlemine*

54. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et põhikohtuasja poolte vahel sõlmitud kokkuleppe kvalifitseerimine on oluline selleks, et otsustada, kas kaubandusagendilepingu suhtes kehtiv tähtaeg on käesolevas asjas kohaldatav. Selles kontekstis soovibki eelotsusetaotluse esitanud kohus oma teise ja kolmanda küsimusega teada, kas muude ülesannete täitmine peale esindatava nimel läbirääkimiste pidamise ja äritehingute sõlmimise võib kaubandusagendilepingut moonutada, kui need ülesanded ei ole kõrvaltegevus.

8 Vt eelkõige Saksa äriseadustiku (Handelsgesetzbuch) § 92b. Õigusteoorias vt Wagner, V., *„Le Nouveau Statut de l'agent commercial: étude en droit français, en droit communautaire et en droit comparé“*, Presses universitaires du Septentrion, Paris, 2003, lk 44. Vt ka Gardiner, C., „The Meaning of "Negotiate" under the Commercial Agents Directive. Just Who Is a Commercial Agent“, *Commercial Law Practitioner*, 2006, kd 13, nr 4, lk 109.

9 Vt de Theux, A., *„Le Statut européen de l'agent commercial. Approche critique de droit comparé“*, Publication des Facultés universitaires Saint-Louis, Bruxelles, 1992, lk 39.

10 Vt selle kohta 16. märtsi 2006. aasta kohtuotsus Poseidon Chartering (C-3/04, EU:C:2006:176, punktid 24 ja 25).

11 Vt Kileste, P., „La loi belge du 13 avril 1995 relative au contrat d'agence commerciale transposant en droit interne la directive européenne 86/653“, *Revue de droit des affaires internationales*, nr 7, 1995, lk 805, ja Verbraeken, C., de Schoutheete, A., „La loi du 13 avril 1995 relative au contrat d'agence commerciale“, *Journal des tribunaux*, 1995, lk 462.

12 Tuletan siinkohal meelde, et direktiivi 86/653 artikli 2 lõige 2 näeb ette, et liikmesriigid võivad otsustada mitte kohaldada seda direktiivi isikute suhtes, kelle tegevust kaubandusagendina loetakse lisategevusalaks.

13 Vt käesoleva ettepaneku punktid 28–35.

55. Need küsimused leiavad vastukaja komisjoni kirjalikes seisukohtades, kuna komisjon leiab, et niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas, kus kaubandusagendi tegevust ja töötaja tegevust tehakse võrdselt, on tegu kahte liiki lepingutega. Selle kohta märkis komisjon vastuseks Euroopa Kohtu küsimusele kohtuistungil, et kui kohaldatava õiguse kohaselt ei ole võimalik lepingut jagada, siis tuleb see leping kvalifitseerida selle valdavate elementide järgi.

56. Sama kehtib ka Sanideli ja Itaalia valitsuse kirjalikes seisukohtades, kuna nad leiavad, et kaubandusagent võib täita ülesandeid, millel ei ole direktiivi 86/653 artikli 1 lõikes 2 osutatud ülesannetega seost, tingimusel et need ülesanded kaubandusagendilepingut ei moonuta.

57. Mulle näib, et kõik need kaalutlused kajastavad klassikalist eraõiguslikku käsitlusviisi, mis seisneb lepingu kvalifitseerimises selleks, et kohaldada sellele ettenähtud korda. Mõne riigi seadusandjad on lepinguliigid määratlenud [14]. Selline määratlus määrab kindlaks asjaomasest lepinguliigist tulenevaid õigusi ja kohustusi käsitlevate õigusnormide kohaldamisala.

58. Mõnel juhul sisaldab poolte vahel sõlmitud kokkulepe siiski mitme lepinguliigi tunnuseid. Selliste niinimetatud segalepingute kvalifitseerimine tekitab mõnikord probleeme.

59. Selle probleemi lahendamiseks on liikmesriigi seadusandjal valida mitme variandi vahel. Üks neist, mille pakkus välja komisjon, oleks jagada poolte vahel sõlmitud kokkulepe kaheks lepinguks. Teine variant oleks käsitada kokkulepet üheainsa segalepinguna, mis koosneb kahest osast, millest iga osa suhtes tuleks kohaldada eraldi eeskirju. Sellist segalepingut võiks käsitada ka nii, et seda reguleerivad ainult lepingulisi kohustusi käsitlevad võlaõiguse üldsätted. Segalepingute kvalifitseerimise lahenduse valik on liikmesriigi seadusandja pädevuses.

*2) Direktiivi 86/653 kohaldamisala kindlaksmääramine*

60. Teise ja kolmanda eelotsuse küsimusega tõstatatud õigusküsimusele kõnealuse kokkuleppe kvalifitseerimise kohta vastuse andmiseks tuleb pöörduda direktiivi 86/653 kohaldamisala poole. Märgin selle kohta, et liidu seadusandja ei ole kaubandusagendilepingut selle direktiivi raames määratlenud. Seevastu on määratletud ainult mõiste „kaubandusagent“ selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 koostoimes artikli 1 lõikega 3 ja artikli 2 lõikega 1.

61. On oluline märkida, et liidu seadusandja on just mõistet „kaubandusagent“ kasutades määranud kindlaks direktiivi 86/653 kohaldamisala. Peale selle asuvad selle direktiivi artiklid 1 ja 2 peatükis „Reguleerimisala“. See loogika nähtub ka direktiivi 86/653 pealkirjast: direktiiv ei kooskõlasta mitte kaubandusagendilepinguid puudutavaid õigusi, vaid *füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevaid kaubandusagente* käsitlevaid liikmesriikide õigusakte. Seda käsitlusviisi nimetatud direktiivi kohaldamisala kindlaksmääramise osas kajastab ka kohtupraktika, mille järgi *on selle direktiivi eesmärk kaitsta isikuid, kellel on kaubandusagendi staatus* [15].

14 Vt konkreetselt Poola õiguse kohta Sośniak, M., *Zagadnienia typologii i systematyki umów obligacyjnych*, Wydawnictwo UŚ, Katowice, 1990, lk 73. Vt välisriikide juristide seisukoha kohta Poola õiguses järgitud seadusandliku käsitlusviisi suhtes Raff, T., „Vertragstypenbildung im polnischen Recht unter besonderer Berücksichtigung der Generalklausel von Art. 750 KC“, Andrés Santos, F. J., Baldus, C., Dedek, H., (dir.) teoses „*Vertragstypen in Europa: Historische Entwicklung und europäische Perspektiven*“, Sellier European Law Publishers, München, 2011, lk 235. Vt *common law* süsteemi eripära kohta Samuel, G., „Classification of Contracts: A View From a Common Lawyer“, Andrés Santos, F. J., Baldus, C., Dedek, H., (dir.) teoses „*Vertragstypen in Europa: Historische Entwicklung und europäische Perspektiven*“, Sellier European Law Publishers, München, 2011, lk 117.

15 Vt selle kohta 30. aprilli 1998. aasta kohtuotsus Bellone (C-215/97, EU:C:1998:189, punkt 13) ja 9. novembri 2000. aasta kohtuotsus Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, punkt 20).

62. Tuleks märkida, et selline käsitlusviis direktiivi 86/653 kohaldamisala kindlaksmääramise suhtes erineb teistes direktiivides, millega ühtlustatakse eraõiguse valitud aspekte, järgitud käsitlusviisist. Näiteks on direktiiv 2008/48/EÜ[16], nagu nähtub selle artikli 1 lõikest 1, kohaldatav krediidilepingutele. Väljaspool tarbijakaitsevaldkonda, kus tarbijaid loetakse lepingusuhetes nõrgemaks pooleks, võiks nimetada direktiivi 2002/47/EÜ[17], mis on vastavalt selle artikli 1 lõikele 1 kohaldatav finantstagatiskokkulepete suhtes ja millega kehtestatakse eriregulatsioon finantstagatiskokkuleppe kui konkreetse õigusliku vahendi jaoks[18].

*3) Direktiivi 86/653 kohaldamisala kindlaksmääramise tagajärjed*

63. Kuigi liidu seadusandja lisas mõiste „kaubandusagent“ määratluse direktiivi 86/653 artikli 1 lõikesse 2, näib mulle, et mõned liikmesriikide seadusandjad on eelistanud määratleda mõiste „kaubandusagendileping“[19]. Eeldan, et nende seadusandjate jaoks on agendilepingu reguleerimine riigisiseses õiguses põhjendatud praktilisest seisukohast. Peale selle sisaldab direktiiv 86/653 peamisi agendilepingu sätteid[20] ja väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on selle direktiivi eesmärk ühtlustada liikmesriikide õigusnorme, mis reguleerivad kaubandusagendilepingu poolte vahelisi õigussuhteid[21].

64. Asjaolu, et direktiivi 86/653 kohaldamisala ei määratud kindlaks mitte mõiste „kaubandusagendileping“ põhjal, vaid mõiste „kaubandusagent“ põhjal, paneb mind mõtlema, et liidu seadusandja soovis tagada, et selle direktiivi sätted on kohaldatavad sõltumatult niisuguse kokkuleppe segatüüpi lepinguks kvalifitseerimisest, mis seob isikut, kes täidab selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 osutatud ülesandeid. Peale selle on kohaldamisala selliselt kindlaksmääramine selle sama direktiiviga kooskõlas, kuna selle direktiiviga kehtestatud kord on vähemalt teatud aspektides olemuselt imperatiivne[22].

65. Seega esiteks, kui on tuvastatud, et isik täidab direktiivi 86/653 artikli 1 lõikes 2 osutatud ülesandeid selles sätestatud tingimustel, eelkõige mis puutub tema sõltumatusse ja volituste püsivusse, kuulumata selle direktiivi artikli 1 lõikes 3 ja artikli 2 lõikes 1 sätestatud erandi alla, on see direktiiv kohaldatav, kuivõrd isik täidab kaubandusagendi ülesandeid. Järelikult ei või ainuüksi seetõttu, et isik täidab ka ülesandeid, millel ei ole nimetatud direktiivi artikli 1 lõikes 2 osutatud ülesannetega seost, jätta isikut kvalifitseerimata kaubandusagendiks selle direktiivi tähenduses.

66. Teiseks, mis puutub põhikohtuasja poolte vahel sõlmitud kokkuleppe klassifitseerimise õigusküsimusse, mille tõttu on eelotsusetaotluse esitanud kohus esitanud teise ja kolmanda eelotsuse küsimuse, siis märgin, et direktiiv 86/653 ei ühtlusta tähtaegu, mille jooksul peavad kaubandusagendid esitama selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 osutatud ülesannete täitmist puudutava nõude. Sama kehtib ka selles õigusnormis osutatud ülesannetega mitte seotud ülesannete täitmisega seotud tähtaegade kohta. Pealegi ei nõua nimetatud direktiiv, et riigisisesed õigusnormid, mis reguleerivad kaubandusagendi ülesannete täitmist, oleksid kohaldatavad ülesannetele, millel ei ole seost selle agendi põhiülesandega, nagu see on selles samas direktiivis ette nähtud.

16 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiiv, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT 2008, L 133, lk 66).

17 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuni 2002. aasta direktiiv finantstagatiskokkulepete kohta (EÜT 2002, L 168, lk 43; ELT eestikeelne eriväljaanne 10/03, lk 89).

18 Vt minu ettepanek kohtuasjas Aviabaltika (C-107/17, EU:C:2018:239, punkt 85).

19 Vt direktiivi 86/653 Belgia riigisisesesse õigusesse ülevõtmise kohta Kileste, P., „La loi belge du 13 avril 1995 relative au contrat d'agence commerciale transposant en droit interne la directive européenne 86/653“, *Revue de droit des affaires internationales*, 1995, nr 7, lk 804. Lisaks on selline määratlus lisatud nimelt Itaalia õigusesse (tsiviilseadustiku (Itaalia tsiviilseadustik) artikkel 1742), Madalmaade õigusesse (Madalmaade tsiviilseadustiku (Burgerlijk Wetboek) artikkel 7:428) ja Poola õigusesse (Poola tsiviilseadustiku (Kodeks cywilny) artikli 758 lõige 1).

20 Vt selle kohta 17. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika) ning 3. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Quenon K. (C-338/14, EU:C:2015:795, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika). Vt ka minu ettepanek kohtuasjas Agro Foreign Trade & Agency (C-507/15, EU:C:2016:809, punkt 34).

21 Vt 17. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

22 Vt 9. novembri 2000. aasta kohtuotsus Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, punkt 21), 17. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, punkt 40) ja 16. veebruari 2017. aasta kohtuotsus Agro Foreign Trade & Agency (C-507/15, EU:C:2017:129, punkt 30).

67. Nagu aga nähtub käesoleva ettepaneku punktidest 64 ja 65, ei kaota sõltumatu vahendaja seetõttu, et ta täidab ülesandeid, millel ei ole direktiivi 86/653 artikli 1 lõikes 2 osutatud ülesannetega seost, oma kaubandusagendi staatust.

68. Leian seega, et olenemata liikmesriigi õiguses segalepingute liigitamise küsimuses valitud lahendusest[23], ei saa peale esindatava nimel läbirääkimiste pidamise ja äritehingute sõlmimise muude ülesannete täitmine täielikult takistada poolte vahel sõlmitud kokkuleppe kvalifitseerimist kaubandusagendilepinguks, isegi kui niisugused muud ülesanded ei ole direktiivis 86/653 ette nähtud kaubandusagendi põhiülesande kõrvaltegevus. Pealegi, kui liikmesriigi õiguses ei ole nende kahte liiki ülesannete jagamise kohta selget lahendust ette nähtud, tuleks leping kvalifitseerida võimalust mööda kaubandusagendilepinguks kohaldatava õiguse kohaselt, vähemasti ülesannete osas, mis kuuluvad direktiivi 86/653 artikli 1 lõike 2 alla.

69. Neid argumente silmas pidades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata teisele ja kolmandale eelotsuse küsimusele, et direktiivi 86/653 artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, et kaubandusagent täidab lisaks selles õigusnormis osutatud ülesannetele teisi ülesandeid. Ei ole oluline, kas neid teisi ülesanded võib pidada kaubandusagendi põhiülesandega võrreldes kõrvalisteks. Pealegi, kuivõrd see kaubandusagent täidab selle direktiivi artikli 1 lõike 2 alla kuuluvaid ülesandeid, on nimetatud direktiivi liikmesriigi õigusesse üle võtnud õigusnormid kohaldatavad, olenemata liikmesriigi õiguses segalepingute kvalifitseerimisele antud lahendusest.

## VI. Ettepanek

70. Kõiki esitatud põhjendusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Tribunal de commerce de Liège'i (Liège'i kaubanduskohus, Belgia) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Nõukogu 18. detsembri 1986. aasta direktiivi 86/653/EMÜ füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate kaubandusagentide tegevust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et see ei nõua, et kaubandusagent teostaks oma tegevust väljaspool esindatava tegevuskohti rändkaubandusena.

2. Direktiivi 86/653 artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, et kaubandusagent täidab lisaks selles õigusnormis osutatud ülesannetele teisi ülesandeid. Ei ole oluline, kas neid teisi ülesanded võib pidada kaubandusagendi põhiülesandega võrreldes kõrvalisteks. Pealegi, kuivõrd see kaubandusagent täidab selle direktiivi artikli 1 lõike 2 alla kuuluvaid ülesandeid, on nimetatud direktiivi liikmesriigi õigusesse üle võtnud õigusnormid kohaldatavad, olenemata liikmesriigi õiguses segalepingute kvalifitseerimisele antud lahendusest.

23 Vt käesoleva ettepaneku punkt 59.